

Det er underligt skizofrent at spille folkemusik for penge

Interview med Folkemusiksammenslutningens formand, Erling Hansen

Ved Jens Henrik Koudal

I pinsen 1981 blev der i Tønder afholdt et seminar, som mundede ud i stiftelsen af en bred interesseorganisation for folkemusik, Folkemusiksammenslutningen. Anledningen til organisationens dannelse var folkemusikdebatten i medierne i foråret '81. Modspil talte i midten af august med den nye foreningsformand, læreren og musikeren Erling Hansen fra Korsør, om foreningens formål, folkemusikmiljøet i Danmark, Hogagers idé om et folkemusikkonservatorium, folkemusikrevival'ens muligheder for at overleve m.m.

JHK: Hvor stammer idéen til en bred interesseorganisation for folkemusik fra?

EH: Tja, idéen er egentlig ikke ny. Det har i mange år været sådan, at når folkemusikere sad der ud på de små timer, og de tomme pilsnere bredte sig på geledder, og folk var gået hjem – så var vi altid enige om, at det var da også irriterende, vi ikke var organiseret. For det har egentlig altid været noget underligt skizofrent noget at spille folkemusik for penge! Men alle vidste jo også, at det var et større arbejde at skabe en organisation, og derfor blev det aldrig til noget. Så kom imidlertid hele røret omkring musiklovens revision og folkemusikdebatten, og dermed kom Folkemusiksammenslutningen til at udspringe af noget negativt, må jeg desværre sige. Det gik nemlig pludselig op for en hel del af os, at Folkemusikhuset i Hogagers tanker om et »folkemusikkonservatorium« og en »folkemusikbank« var temmelig fremskredne, og at Hogager havde fået placeret sig temmelig tæt ved de bevilligende myndigheder. De konservatorieplaner var en rød klub i hovedet på mange musikere. Da musikloven kun opererede med en merbevilling til folkemusik på nogle få hundrede tusinde kr., kunne vi jo let se, at de lynhurtigt kunne blive slugt af et evt. konservatorium. Og nu er det jo en kendsgerning, at næsten alle folkemusikspillesteder i Danmark hænger med røven i vandskorpen økonomisk set. Man ser en folkemusikgruppe spille en hel

aften for en hyre, som . . . ja, de kunne højst få een blikkenslager til at reparere en enkel vandhane for den samme hyre. Og det er jo ikke fordi spillestederne kører på profit – tværtimod, de fleste steder kører på ren idealisme.

Vi var altså nogle stykker, der fik idéen på samme tid. Samtidig rablede debatten jo af i Information, Musikhjørnet osv. Jeg skrev så et brev til kulturministeren, kulturudvalget og Statens Musikråd og gjorde opmærksom på, at Hogager-fløjen kun repræsenterer en lille del af det danske folkemusikmiljø. Det brev fik masser af underskrifter rundt omkring, og det ledte så frem til, at det ikke drejede sig om at komme med et færdigpakket oplæg, men prøve at lodde stemningen i første omgang. Deltagelsen var virkelig bredt sammensat: alle slags musikere fra amatører til professionelle, folk fra klubberne og festivalterne, undervisere osv. – dog ikke nogle af de gamle spille-mænd, desværre, og det var en alvorlig mangel. Jeg havde i øvrigt indbudt Leif Varmark, men han havde ikke lyst til at komme. Her formulerede folk så deres forskellige behov, og det blev diskuteret, hvordan alle parter bedst kunne støtte hinanden. Resultatet blev, at vi vedtog at stifte Folkemusiksammenslutningen.

Hvorfor kunne de eksisterende fagforeninger, f.eks. Dansk Musikerforbund, ikke bruges?

Dansk Musikerforbund varetager kun en lille del af folkemusikmiljøets interesser, nemlig de professionelle musikeres. De er i virkeligheden ganske få – det er netop karakteristisk for miljøet. De steder, hvor man hyrer professionelle musikere til underholdning, der er det ikke folkemusikere. Men det er slet ikke foreningens formål at blande sig i fagforeningens områder, kæmpe for højere tariffer osv.

Folkemusiksammenslutningens arbejdsområder

Hvis interesser er det så, Folkemusiksammenslutningen skal arbejde for?

Det er musikken, der skal arbejdes for! Som folkemusikmiljøet

fungerer, kan du ikke skille ud og sige, at hvis du blot arbejder for musikerne, så skaber du større udbredelse for folkemusikken, for det gør du ikke. Du er nødt til at arbejde over en bred front. Det er et sammenvævet net: når klubberne har det bedre, har musikerne det bedre. Når festivalfolkene kan samarbejde, kommer det både musikerne og publikum til gode. Når undervisningen bliver bedre, bliver kvaliteten af folkemusikken bedre, og dermed stiger folks respekt for folkemusik i almindelighed. Det er min erfaring, at alle der beskæftiger sig med folkemusik, gør det, fordi de ikke kan lade være, og fordi de ønsker at få flere mennesker til at holde af den slags musik. Folkemusikssammenslutningen skal altså være en interesseorganisation for mennesker, der beskæftiger sig med folke-musik – man kan ikke skille publikum, dansere, musikere, undervisere og klubfolk ud fra hinanden.

I andre musikmiljøer kan der være modsætninger mellem spillestederne som arbejdsgivere og professionelle musikere som lønarbejdere. Findes de modsætninger ikke i folkemusikmiljøet?

Nej – i hvert fald ikke på samme måde. Der findes uhyre få professionelle, og alle de øvrige musikere kender jo klubbernes folk og ved, at de er lige så store idealister, som de selv, og hellere end gerne ville give en ordentlig hyre. Der findes nok en særlig musikerindstilling i folkemusikken: i andre musikformer findes et hav af unge knægte, der høvler løs på guitaren og har en drøm om engang at stå på en stor scene og være stjerne. Der er altså ikke nogen, der giver sig til at spille spillemands-musik med de drømme. Og jeg kender sgu heller ikke ret mange spillemænd, der egner sig til at blive stjerne. Det er ganske almindelige mennesker, der går og passer deres arbejde af forskellig art rundt om i landet og spiller ved siden af – og sådan har det vel egentlig altid været med folkemusikken.

Hvordan forestiller du dig Folkemusikssammenslutningens arbejdsområder helt konkret?

Ja, nu er det jo ikke mig, der skal bestemme, hvad foreningen skal lave. Men ud fra diskussionerne i Tønder osv., kunne jeg forestille mig, at den skal arbejde for en bedre informationsudveksling og kommunikation i miljøet, dvs. mellem foreningens medlemmer. For det andet må den arbejde for at skaffe os en bedre politisk repræsentation (i Statens Musikråd osv.). For

det tredje kunne den arbejde for, at folkemusikken generelt bliver brugt noget mere. Folkemusik er brugsmusik, og kunne tit bruges i stedet for elektrisk »koncertmusik« – man tænker bare ikke på det. Det er f.eks. også vigtigt at lave noget PR over for Danmarks Radio, så vi kan blive fri for den evindelige amerikanske plademusik hver aften. For det fjerde må foreningen prøve at skaffe bedre lokaleforhold for folkemusikken. »Hver by sit spillested« er et godt slagord, når »spillested« forstås som nogle lokaler til rådighed, hvor alle kan komme og spille, synge og danse. Folk har i dag ikke råd til at gå på restaurant med hele familien og danse – men de steder, hvor der findes lokaler til rådighed, der kommer folk med børn og det hele og danser, synger og spiller. Og hvis de vil lære at spille et instrument, så finder de ud af det. Men folkemusikkens rødder har generelt dårlige kår. Selv i Roskilde, hvor der dog er et blomstrende folkemusikmiljø, har de ikke noget fast sted, men må støve byen rundt for at finde lokaler fra gang til gang. Endelig kunne sammenslutningen skaffe transportstøtte, så spillesteder i landets yderkanter også har muligheder for at præsentere ikke-lokale kræfter.

Hvordan forestiller du dig foreningens økonomi?

En del af pengene til administration skal selvfølgelig komme fra medlemskontingentet, men hvis den bliver repræsentativ – og det gør den uden tvivl – så vil vi også søge statsstøtte til driften. Derimod vil foreningen *ikke* sidde og fordele bevillinger til miljøet – det kan kun skabe splittelse, og det var netop det, vi skulle undgå!

Hvordan definerer foreningen »folkemusik«?

Vi vil overlade det til folk, der selv spiller, om de vil kalde deres musik for folkemusik. En akademisk definition er i bedste fald klodset, og . . .

Det er jo ikke kun et »akademisk« spørgsmål, men får helt praktisk betydning f.eks. omkring transportstøtte til spillesteder o.l.

Ja, og hvad gør man med f.eks. Sysseltinget i Hjørring, der også formaster sig til at spille både jazz og beat? Jeg har selv ikke spor imod den slags sammenblandinger. Men foreningen som sådan vil ikke definere, hvad der er folkemusik – og specielt ikke, hvad der *ikke* er folkemusik.

Schottisch i alfabetisk orden

mel og arr.
Erling Hansen

Schottisch i alfabetisk orden

1. violin	Erling Hansen
2. violin	Ole Torben Jensen
Guitar	Jørn Hansen
Bas	Poul Martin Poulsen

Den professionelle drøm er meget lidt udbredt i folkemusikmiljøet

Hvis vi prøver at betragte det samlede folkemusikmiljø i Danmark i dag, hvordan ville du så inddele det?

Det er sandelig svært! Men jeg ville nok inddele i: rødderne, de professionelle og så dem midt imellem.

Der gøres et kæmpestort socialt og musikalsk arbejde på græsrodsplan med undervisning, i medborgerhuse, i klubber og foreninger, i Tingluti, Folkemusikhuset osv. Her blomstrer musikken, men desværre slås man til stadighed med økonomiske problemer.

Hvad de professionelle musikere angår, så er de som sagt meget få, og det er stort set alle sammen visesangere: folk som Niels Hausgaard, Lasse & Mathilde, Poul Dissing, Erik Grip . . . Du kan ikke leve af at spille instrumentalt i dag. Men det er meget vigtigt, at den professionelle del eksisterer, fordi den er med til at give en større folkelig interesse for folke-musik. Spillemandsmusikken er absolut social i sin karakter, men hvis den almindelige mand med jakke og slips *kun* stifter bekendtskab med folkemusikken som to falske violiner og en guitar, der ikke stemmer, så kan man ikke forvente, at han styrter hen for at høre, hvad der sker i klubben næste gang. Det hænger sammen med den tid, vi lever i, men også med musikken. Man skal ikke gøre de gamle spillemænd ringere end de var: der har været fantastisk mange dygtige musikere imellem. De professionelle er altså også vigtige som inspiration for almindelige musikere.

Endelig dem »midt imellem«. De har det svært. De gør et stort stykke arbejde med at tage rundt og spille – af interesse – men de har ofte dårlige arbejdsbetingelser.

Ser du det som målet, at så mange som muligt bliver professionelle?

Nej, jeg kunne f.eks. aldrig selv drømme om at blive professionel, og den drøm er meget lidt udbredt i folkemusikmiljøet. Så ville det jo blive et rent arbejde, og man ville måske miste interessen.

Hogager har taget patent på sandheden

Når vi snakker om folkemusikmiljøet i dag, må vi også ind på Hogager, som du har vendt dig imod

Lad mig sige straks, at jeg synes, de har gjort et vigtigt stykke arbejde i Hogager, og jeg har ingen ønsker om, at Folkemusikhuset i Hogager skulle nedlægges el.lign.

Når jeg har rebelleret, er det, fordi Hogager har forsøgt at tage patent på sandheden om, hvad folkemusik er, og hvordan der skal undervises i den. Musik trives dér, hvor mennesker er og lever deres daglige tilværelse. Den afhænger af de mennesker. Forestillingen om, at man kan lave en legestue som for over 100 år siden er bindegale – man kan heller ikke spille musikken, som den var for 100 år siden. Så bliver det museum – og det er i øvrigt vigtigt, at der findes museer, for der kan vi lære om vores historiske rod. Men vi skal ikke prøve at vende tilbage; jeg ville da heller ikke finde på at gå i tøj fra vikingetiden el. lign.

Hvad synes du konkret om idéerne om en folkemusikbank og et folkemusikkonservatorium?

Jeg går ind for en bank – men ikke i Hogagers form! Nu taler jeg helt personligt og ikke på foreningens vegne. Idéen om at samle en masse bånd med folkemusik, hvor folk så kan låne eller købe båndene, er god. Men det skal laves med forbillende i folkebibliotekerne og ikke med det store og formynderiske administrationsapparat, som Hogager vil bygge op. Det forkerte ved Hogager er netop, at man kun kan få alting som tyggerugbrød, i gennemredigerede udgaver, der ligner hinanden alle sammen. Vi har ingen brug for en bank med 15-minutters gennemredigerede bånd – lad os dog få adgang til alle de pragtfulde spillemands *uredigerede* bånd, og lad os få indtryk af disse *personligheder*! Det koster 4,85 at fabrikere et kassettebånd i dag, og jeg betaler gerne lidt oveni, hvis jeg er sikker på, at pengene kommer spillemanden til gode, at ikke et administrationsapparat i Hogager. Selvfølgelig skal folkemusikerne have penge for deres skabende virksomhed, men KODA-problemet bør løses ved, at folk selv udfylder et KODA-skema – hvorfor skal Hogager gøre det for dem? Igen denne kommissærholdning, som har stødt så mange musikere. Vi har jo ikke adgang til vores egne musikalske rødder og fortid på den måde, og det er vi ærligt talt lidt for voksne til.

Og konservatorie-idéen?

Den er jeg principielt imod – simpelthen fordi man ikke kan lære at spille folkemusik på en skole med eksamen osv. Jo, man kan lære en vis begynder teknik og et antal melodier. Men selve tag'et, den rigtige folkemusik – den lærer man kun i praksis ude omkring sammen med andre spillemand, hvor folk danser osv.

Finder du da uddannelsesmulighederne for folkemusikere tilfredsstillende?

Jeg tror som sagt på begynderundervisning, og ikke på, at man kan uddanne elitemusikere på et konservatorium. Der findes jo uddannelsesmuligheder på aftenskoler, i folkemusikhusene osv. Men jeg kunne ønske mig, at almindelige mennesker kunne få flere muligheder for at komme i kontakt med og lære af de ældre spillemænd. For mange mennesker virker selv Folkemusikhusringens arrangementer tit for indspiste.

Betingelsen for revivalens overlevelse er videreudvikling. Tror du, folkemusikrevivalen vil fortsætte?

Ja, ganske bestemt. Rødderne er nu blevet så kraftige og kvaliteten så god, at 40'erne og 50'erne aldrig vil komme igen. I 50'erne foregik alt jo »på amerikansk«, og folkemusikken var om ikke død, så i hvert fald halvdød.

Revivalen var i sin begyndelse udpræget inspireret af skotsk-irsk-engelsk-amerikansk folkemusik. Men så var der Ewald (Thomsen), det var som at smide ståluld i syre. Han var svær at tæmme og en umådelig inspirator i de tidlige år. Jeg synes, det er fantastisk vigtigt, at revivalen gik hen og blev dansk: vi er produkter af det, der går forud, også musikalsk, det er en del af vores identitet. Det er muligt, der er en smule nationalisme gemt her, det vil jeg ikke sige mig helt fri for – men kendsgerningen er, at revivalen især i de seneste år er blevet mere og mere dansk. Se f.eks. på udviklingen i Roskilde. Jeg tror dog aldrig, revivalen bliver så indædt-nationalistisk, som i Sverige; den angelsaksiske musik vil fortsætte som en sideløbende gren. Men man har set en ny tendens de senere år: flere og flere af de dygtige musikere bliver hængende ved det danske repertoire, mens de før i tiden hoppede over til det skotsk-irske, når de blev teknisk bedre, der skulle de flytte fingrene lidt hurtigere. Det hang nok sammen med, at det aldrig gik op for dem, hvor vanskelig den danske folkemusik egentlig er at spille. Der er i virkeligheden et hav af tekniske udfordringer i den.

Betingelsen for, at revivalen kan fortsætte er imidlertid, at folk videreudvikler musikken. Om den nyskabte musik så er noget værd, det må man prøve ved at spille den: hvis folk ikke gider bruge den, ja, så dur den bare ikke. I denne folkelige udvælgelsesproces ligger en særlig kvalitet. Nogle ganske få genier har evnen til at sætte sig ned og komponere et musikværk, der holder gennem generationer. Men den kvalitet, der

kommer ud af, at hundrede tusinder af mennesker bruger et stykke musik – eller lader være med at bruge det – den er ret uforlignelig. Det giver et andet resultat, men det er uforligneligt!

Note: Man kan melde sig ind i Folkemusiksammenlutningen ved at henvende sig til kassereren: Jørn Rübner-Petersen, Gudhjemsvej 7, 8210 Århus V. Her kan man også bestille et

fuldstændigt referat fra pinseseminaret i Tønder. Sammenlutningen holder sin stiftende generalforsamling i oktober. De tanker om et folkemusikkonservatorium og en –bank, som Hogager har lanceret, kan man få uddybet i tidsskriftet »Musikalsk Folkekultur« eller ved at rekvirere rapporten »Folkemusikbank og folkemusikkonservatorium« direkte fra: Folkemusikhuset, Hogager, 7500 Holstebro.

Det er Erling Hansen til venstre.